

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Globalization of Waldorf education: an ethnographic case study from the Philippines

Schie, T.J. van

Citation

Schie, T. J. van. (2026, February 6). *Globalization of Waldorf education: an ethnographic case study from the Philippines*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/4289509>

Version: Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4289509>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Globalization of Waldorf Education

An Ethnographic Case Study from the Philippines

Te verdedigen op vrijdag 6 februari 2026 aan de
Universiteit Leiden door Thijs Jan van Schie

1. Leraren-etnografen zijn bij uitstek in staat om te voldoen aan de belangrijke etnografische taak om 'het bekende vreemd te maken' (naar Sara Delamont, 2016) (Hoofdstuk 2).
2. Het syllogisme van dit onderzoek – dat reizende concepten die zich voordoen als universeel in werkelijkheid lokaal geformuleerd zijn (naar Anna Tsing, 2005) – sluit uit dat het mogelijk is tot een eenduidige en universele definitie te komen van vrijeschoolonderwijs (Hoofdstuk 3, 4 en 7).
3. Elke hechte gemeenschap heeft de neiging een uitsluitende werking naar buitenstaanders te hebben (naar Robert Putnam's '*bonding and bridging social capital theory*', 2000) en mede daardoor is vrijeschoolonderwijs vaak "a beautiful niche for those who know it, but for everyone else a world apart" (Hoofdstuk 6).
4. Het vormgeven van eigentijds en inclusief vrijeschoolonderwijs – in een globaliserende context, maar altijd in een unieke lokaliteit - vraagt van docenten een beetje antroposoof én antropoloog te zijn, zodat onderwijsidealen met de achtergrond van leerlingen verbonden kunnen worden, opdat deze zich thuis voelen in de school en kunnen groeien (Hoofdstuk 4).
5. Het unieke van etnografisch onderzoek – ten opzichte van ander onderzoek – is dat begrip van sociale fenomenen tot stand komt door inleving in het leven van anderen en dat daarmee de empathie, ervaring en reflectie van de onderzoeker onmisbaar zijn als bron van kennis (geïnspireerd op illustere voorgangers als Clifford Geertz of Bronislaw Malinowski).
6. De mooie paradox van het vakgebied van de culturele antropologie is dat het bestuderen van menselijke verschillen vooral ook de overeenkomsten tussen mensen zichtbaar maakt (geïnspireerd op illustere voorgangers als Claude Lévi-Strauss, Franz Boas en Margareth Mead).
7. Een veilige *liminale ruimte* (Arnold van Gennip 1909) is een voorwaarde om het onderwijs een succesvolle *rite de passage* (ibid.) naar *volwassenheid* (Gert Biesta 2022) te laten zijn. Het onderwijs (of scholen) moet(en) daarom waken voor vereenzelviging met de hedendaagse *impulsmaatschappij* (Paul Roberts 2014) ter voorkoming van egoïsme, verslaving en *hypernervositeit* (Raad voor Volksgezondheid en Samenleving, 2025)
8. Een goede leraar is een kunstenaar, koorddanser en veelkunner, die – in verbinding met zijn leerlingen en de wereld – het middengebied weet te vinden tussen plasticiteit en muzikaliteit, tussen vorm en beweeglijkheid en tussen eerbied en enthousiasme (vrij naar R. Steiner 1920).
9. Ieder mens heeft een *scheppend vermogen*: het vermogen het leven, het werk en de samenleving *vorm te geven* (vrij naar Joseph Beuys' citaat: "Jeder Mensch ist ein Künstler").
10. *Je hoeft niet ver te reizen om nieuwe inzichten op te doen, daarvoor is een nieuw perspectief genoeg* (vrij naar Marcel Prousts beroemde citaat: "Le véritable voyage de découverte ne consiste pas à chercher de nouveaux paysages, mais à avoir de nouveaux yeux.").